בולי „מְנוֹף ישראל" (III)

Israel Landscapes Stamps (III)

השירות הבולאי

ירושלים, תל אביב-יפו, חיפה, טבריה, נתניה
באר שבע, נ.ת. לוד, אשקלון, רחובות, נהריה

PHILATELIC SERVICES
TEL AVIV - YAFO • ISRAEL

דואר ישראל

150
7.11.72

הרי יהודה, חלק מעמוד־השדרה הסלעי של מדינת ישראל, מתמשכים במקביל ובין שפלת החוף ועמק הירדן.
רכס הרים זה יוצר את קו פרשת המים בין הים התיכון לבין ים המלח, ולשני המורדות של הרי יהודה — המערבי והמזרחי — צורות ונופים שונים זה מזה שוני רב. במערב משתפעים בהדרגה ההרים והעמקים הפוריים אשר ביניהם אל גבעות אבן־הגיר הגוב־לות בשפלת החוף, ואילו במזרח משתרע מדבר יהודה על צוקיו התלולים והמשופע נקיקים עמוקים. בחורף, בעונת הגשמים נשט־פים נקיקים אלה בכמויות עצומות של מי שטפונות הגורפים עמם את שכבת פני האדמה ואת האבנים המתגלגלות ומותירים אחריהם את הסלע החשוף.
השקע דמוי־האוכף שנוצר עקב כך השפיע השפעה רבה על גורלה של ירושלים ביצרו דרכה מעבר משפלת החוף אל השטחים אשר מעבר לירדן. כבר בדרך האבות, היא דרך הגבעות הראשית ממלכות הצפון החולפת על פני שומרון ובאר־שבע למצרים, היתה ירושלים לחוליה המחברת את המזרח למערב ונוצר בה מרכז לחכמה, תעשיה ומסחר.
ההבדלים שבין שני גבי הרי יהודה הטביעו את חותמם לא רק על הנוף, האקלים ומבנה הסלעים, כי אם גם על הנוף האנושי.
בגב ההר המערבי קמו במשך הדורות ישובי־קבע כי מורדות הגבעות המשתפלים בהדרגה איפשרו יצירת מדרגות הניתנות לעיבוד חקלאי.
כן היו כאן מעיינות מים רבים וגשמי החורף אשר ירדו בנחת לא יצרו מפלי מים מתערבלים הסוחפים עמם כל חלקה טובה, ואילו בגב ההר המזרחי הצחיח, חיו לעומת זאת הרועים הנודדים עם עדרי הצאן שלהם. לא השתרשות במקום, לא נטיעות כי אם נדידה מתמדת ממעין אחד למשנהו בחיפוש אחרי שטחי מרעה לעדריהם. המדבר ללא־דרך על המערות אשר בצוקיו הנישאים הפך למקום מקלט לנמלטים על נפשם כדוד אשר ברח מפני שאול "וישב במצדות עין־גדי" (שמואל א' כ"ג: 29).
בני־אדם אחרים חיפשו במדבר אחרי השלום והשלווה כדי להתיחד בבדידות עם בוראם. הידועים ביותר מבין אלה הם בני כת האיסיים, אשר חיו במאה הראשונה לספירה בקומראן והותירו אחריהם את הירושה של מגילות ים־המלח המפורסמות.

גן־השלושה, המשתרע לרגלי הר־הגלבוע בעמק בית־שאן ונקרא כך על שמם של אהרון אטקין, דוד מוסנזון וחיים שטורמן, חברי ה"הגנה" אשר ניספו בעלותם על מוקש בסביבה זו בזמן המאורעות בשנת 1938, הפך לאחד הגנים הלאומיים היפים ביותר במדינה.
הגן נטוע סביב הבריכה הטבעית, היא בריכת הסחנה, אשר שמה הוסב עתה ל"בריכת־עמל" ומדשאותיו המוריקות, אשר בינותן פורחים שיחים שונים, משתרעות על פני שטחים נרחבים המשתפלים אל מקווה המים. עצים גדולים וענפים פורשים את צילם ומגינים מפני השמש הקופחת על המוני המתרחצים והנופשים הנוהרים למקום נפלא זה.

אפשר לבלות בגן־השלושה שעות ארוכות ורבות כי נוסף על קסמו הטבעי עוברים ושוטטים בו זרמי המים הצלולים בינות למבנים עתיקים — שרידים של תעלות־השקאה, תחנות מים ומובילי־מים וכן שרידים של מבני־מגורים ומחסנים. בקיבוץ ניר־דוד הסמוך למקום ואשר אנשיו אחראים לשרותי התיירות במקום נמצא אף מוזיאון קטן אשר בו רוכזו הממצאים הארכיאולוגיים מהסביבה הקרובה.

המים הצלולים והעמוקים של בריכת הסחנה הנם מקום אידיאלי לאוהבי שחיה כי גם בימי הקיץ הלוהטים מצננים אותם מי־המעין הזכים והקרירים הנובעים מתחת לסלע.

הסכר, אשר נבנה מחדש ואף הורחב, שומר על גובה יציב של פני המים ומי־העודף יוצרים מפל־מים המוליך את מימיו בנחת בימי הקיץ, אך הופך למערבולת חזקה אחרי גשמי־החורף. אזי מתגעשים מי המפל ופורצים בזעפם אל אפיק נחל־חרוד.

עמוק בלב הנגב, בתוך מדבר צין, נובע מעין עין־עבדת. מימיו הירקרקים הפורצים דרך־פלא מתוך סלע עצום בלב השממה הלוהטת של מדבר הנגב הוא אחד ממראות הפלא של מדינת ישראל.

התושבים הנבטים אשר התגוררו בסביבה זו הביאו את מימי המעין אל עירם עבדת בכרותם פיר עמוק בקרקע הסלעית עד לגובה פני המעין. את מוצא הפיר אפשר לראות גם עתה לרגלי הרכס. על־מנת לאפשר היבט קרוב יותר על מעין עין־עבדת ועל סביבתו הקרובה — אשר הפכה עתה לפארק לאומי — נסללה דרך־גישה המובילה מקיבוץ שדה־בוקר אל המוצא הרחב של הואדי בין הצוקים הבוהקים בלובנם אל האגם ומימיו השקופים. מאחורי האגם, הולך הקניון ונעשה צר יותר ויותר ומעמיק עד הגיעו אל האגם השני.

כאן נפסק השביל וכמעט שאין גישה אל האגם העליון של עין־עבדת אשר עודף מימיו זורם לאורך הואדי ומעניק לשטח סביב עין־עבדת שפעת יופי והוד.

נ מ ל ח י פ ה — נמלה הראשי של מדינת ישראל — משתרע בין העיר חיפה לבין רכס הר הכרמל. במימיו השלוים של המפרץ הנרחב עוגנות אניות־נוסעים, מיכליות ואניות־משא המצפות לט־עינה או לפריקת מטעניהן. סמוך־סמוך למימי הנמל מטפס ועולה הר הכרמל בשלשה רכסים: רגלי ההר, מרכז ההר המשתפל ברכות, והרכס הגבוה המכוסה עדיין בצמחיה טבעית של שיחי אלגומין צהובים המשופעים בקוצים, שיחים ירוקים המפיצים סביבם את ריחם המתקתק ועצי אורן־הסלע.

לפני שבני־ישראל נכנסו אל הארץ המובטחת, ישבו בחלק זה של חוף הים התיכון הפיניקים אשר התגוררו בכפרים קטנים ביניהם שקמונה, ששכנה על החוף דרומית לעיר חיפה של היום, וסלמונה, אשר על חורבותיה עומדת עתה השכונה בת־גלים, אחד מפרברי העיר.

במאה ה־3 לספירה — תקופת־התלמוד, היא התקופה הרומאית המאוחרת — נודעה כבר חיפה בשמה הנוכחי. רובם המכריע של תושביה היו יהודים ושמה של העיר נזכר לתהילה הודות ליודי־הים, בעלי־המלאכה ותלמידי־החכמים אשר ישבו בה. היא שימשה כמרכז־חכמים יהודים עד לפלישת המוסלמים בשנת 636 לספירה וגם לאחריה, והיתה ביתם של רבנים וחכמים.

בשנת 1100 לספירה לחמו היהודים והערבים אלה לצד אלה, בעוז־רוח אך ללא הצלחה, בנסותם להדוף את ההתקפה על חיפה של חיילות הצלבנים אשר הצליחו — למרות ההתנגדות — לכבוש את העיר ולשחוט את כל בני הקהילה היהודית.

הצלבנים חידשו את ביצורי העיר ואף שינו את שמה ל"כאיפאס", אשר היתה למבצר צלבני עד אשר ניכבשה, בשנת 1265 על־ידי השולטן הממלוכי בייבארס.
במשך 500 שנים היתה חיפה כפר נידח עד אשר נבנתה מחדש על־ידי מושל הגליל, השיך הבידואי דהר־אל־עמאר. בשנת 1854 מנתה כבר העיר כ־2000 תושבים והשתלבותה ברשת מסילות־הברזל ב־1905 הביאה להתגברות פיתוחה, כי נוסף על הנמל אשר היה קיים בה כבר, נתמשכה עתה ממנה מסילת־ברזל אשר חיברה אותה לכל חלקי הארץ ואף חוצה ממנה. מעבר השלטון הטורקים לממ־שלה הבריטית בשלהי מלחמת העולם הראשונה הגדיל את חשיבו־תה של חיפה, וכן קרה גם בשנת 1948 לאחר מלחמת השחרור.
חיפה של היום היא העיר השלישית בגודלה במדינת ישראל, על 215.000 תושביה אשר לפחות 13.000 מהם הם מוסלמים, דרוזים, נוצרים וחברי כת הבהאים, אשר מרכזה העולמי נמצא על הר הכרמל. למרות העובדה שבתחומיה מרוכזים מפעלים רבים של התעשיה הכבדה, שמרה חיפה על האוירה השלוה של עיר קטנה יחסית.
מסביב לשטח הנמל מרוכזים כל השרותים הדרושים לטיפול בנוס־עים ובמשאות וכן מתקנים גדולים אחרים כגון: בתי־הזיקוק לנפט, בתי־חרושת, ממגורות לדגן ולגרעינים ובתי־מלאכה ומחסנים הד־רושים לאחזקתם של המתקנים העצומים הללו. מעל לשטח הנמל, על גב שיפולי ההר, נמצאים אזורי המסחר והתעשיות הקלות ואזורי־המגורים אשר מתוכם מזדקר המקדש הבהאי בעל כיפת־הזהב הבנוי בתוך גן ציורי ומטופח, ואילו החוילות המפוארות, בתי־המלון ומסעדות־האר נמצאות בריאש הרכס, מקום בו הולכים ונבנים במהירות בנין הטכניון והאוניברסיטה החדשה של חיפה.

the hills, where the buildings of the Technion and of the new Haifa University are rapidly rising.

Sylvia Mann

הבולים צוירו ע"י .רוכי – ג. רוטשילד את ז. ליפמן. תל אביב
הצילומים: .פרי־אור". תל אביב. .קרן־אור": ו. בראון: ד. חריס: ירושלים.
THE STAMPS WERE DESIGNED BY "ROLI" – G. ROTHSCHILD & Z. LIPPMANN, TEL AVIV
PHOTOS: "PRI-OR", TEL AVIV, "KEREN-OR"; W. BRAUN; D. HARRIS; JERUSALEM.

waiting to load or discharge their various shipments. Almost adjoining the port, the Carmel range rises in three well-marked levels — the low foothills, the medium, gently-curving heights, and the high mountains still bearing much of their natural growth of stone-pine, thorny yellow gorse, and sweet-scented, grey-green shrubs.

Before the Children of Israel entered the Promised Land, this part of the coast was settled by Phoenicians, who lived in small villages, two of which were Shikmona, on the shore immediately south of present-day Haifa, and Salmona, now covered by Bat Galim, one of the city's suburbs.

When, in the third century C.E. — the Talmudic, or late Roman period — Haifa became known by that name, it was overwhelmingly Jewish, and famed for its sailors, craftsmen and scholars. A focus of Jewish learning until the Moslem invasion of 636 and even afterwards, it was the home of many rabbis and sages.

The year 1100 C.E. saw Jews and Arabs, fighting side by side, bravely but unsuccessfully resisting an attack on Haifa by Crusader forces, who swept in and slaughtered the entire Jewish community. Re-fortified and renamed "Cayphas" it was a Crusader stronghold until taken by the Mameluke sultan, Beybars, in 1265.

For 500 years, Haifa remained an insignificant hamlet, until rebuilt by the governor of Galilee, bedouin sheikh Daher el-Omar.

By 1854 it had a growing population of over 2,000, and its inclusion in the railway network in 1905 spelt further progress, for here was a seaport offering transport by both rail and road to all parts of the country and beyond. The transfer of power from the Turkish to the British government at the close of World War I also increased Haifa's importance, as did the 1948 War of Independence.

Haifa today is the third largest city in Israel, with about 215,000 inhabitants including at least 13,000 Moslems, Druze, Christians and members of the Bahai sect, whose world centre is on the Carmel. Although heavily industrialized, it retains the charm and homely atmosphere of a far smaller town.

Around the harbour area are concentrated all facilities for the handling of passenger and heavy cargo, as well as the oil refineries; factories; huge silos for grain, and the workshops and stores needed for the smooth running of this enormous complex. Inland, on the Carmel's lower slopes, are shops, light industries and residential districts. Higher up is the golden-domed Bahai temple, set in elaborate formal gardens, while luxurious villas, hotels and restaurants climb to the crest of

Landscaped around the Sakhne Pool, now called Breichat Amal, its smooth green lawns, dotted with flowering shrubs, stretch over a wide area sloping down to the water's edge. Tall, leafy trees offer shelter from the glare of the sun, while picnickers and bathers, resting after their exertions, welcome the opportunity of relaxing under the shady boughs.

Many a pleasant hour may be spent in Gan Ha'Shlosha, for in addition to its natural charm, the lower reaches of the stream pass ancient structures — agricultural installations, water mills, conduits, stores and dwellings. Nir David, the adjoining kibbutz which cares for the tourist services of the park, has a small museum of archaeological finds made in the neighbourhood.

Ideal for good swimmers, the deep, transparent waters of the Sakhne Pool, comfortably warm in temperature, are constantly renewed by a fresh-water spring issuing from an underwater cave.

A dam, recently rebuilt and extended, keeps the water level at the same height, its overflow creating a waterfall. Gentle in summer, but full and turbulent after the winter rains, the waterfall splashes into a shallow pool and continues as a meandering brook, eventually joining with the Harod River.

DEEP IN THE HEART OF THE NEGEV, in the Wilderness of Zin, is En Avedat. Its green, gushing fountains, miraculously emerging from the solid rock in the arid heat of the bleak southern desert, are one of Israel's most amazing sights.

The ancient Nabateans brought water to the town of Avedat by sinking a vertical shaft through the ground to the spring's water level. The well-shaft can still be seen at the foot of the mound, near the bath-house.

For a closer view of En Avedat and its immediate surroundings — now a National Park — an approach road leads from Kibbutz Sde Boker to the broad outlet of the wadi. Through wild and lovely terrain, the floor of the creek winds between brilliantly-white, sheer scarps to a crystal-clear, oblong pond. Beyond it, the canyon seems to close in and to become deeper and deeper until a second, rounder pool is reached.

The track goes no further, and the upper pool of En Avedat, with its rich spring, is almost inaccessible. Its abundant overflow, however, spills along the wadi, giving the area round about En Avedat a strange and extraordinary beauty.

HAIFA, ISRAEL'S MAIN SEAPORT, is situated between Haifa Bay and Mount Carmel. Tranquil blue waters fill the capacious bay where liners, tankers and cargo boats ride at anchor,

THE JUDEAN HILLS, PART OF ISRAEL'S rocky spine, run north and south, parallel to and between the coastal plain and the Jordan Valley.

These highlands form the watershed separating the Mediterranean and the Dead Sea, and the two aspects of the Judean Hills — the west and the east — present very different pictures. On the west, gentle slopes and fertile valleys descend to the chalky foothills bordering the coastal plain, while on the east is the Wilderness of Judea, with steep inclines scarred by deep ravines. In winter, these carry torrential flood waters which sweep away the surface soil and loose stones, leaving behind them only barren rock.

The resultant saddle-shaped depression greatly influenced Jerusalem's destiny, for it created a pass through the mountains to the lands beyond the Jordan. Already on the Way of the Fathers' — the hilltop highway from the Northern Empires through Samaria and Beersheba to Egypt — Jerusalem became a junction linking East and West, and a centre of trade, commerce and learning.

Differences between the two sides of the Mountains of Judea were not confined to landscape, climate and rock formation but extended to human geography. To the west, right through the ages, there have been established settlements. Here the elements were favourable, for the hill slopes were sufficiently shallow to permit terracing; there were numerous springs, and the winter rain fell steadily, not in fierce, swirling streams that could wash away the good earth.

Conversely, on the arid eastern side lived the nomads — the shepherds with their flocks of sheep and goats; neither planting nor putting down roots, but ever wandering from one of the few springs to the other, in search of pasture. The trackless desert with its caves became a place of refuge for those fleeing from persecution, like David who escaped from Saul and "dwelt in the strongholds of Engedi." (I Samuel 23:29).

Others sought the peace and tranquillity of the desert in order to mediate undisturbed or to commune with God in solitude. Best known were, the first century B.C.E. Essenes, who lived in Qumran and left a heritage of the famous Dead Sea scrolls.

GAN HA–SHLOSHA — THE GARDEN OF THE THREE — lies at the foot of Mount Gilboa, in the Beit She'an valley. Named for Aharon Atkin, David Mossensohn, and Haim Sturman, members of the Hagana, (Israel's Defence Force), who were killed by a mine laid in the vicinity during the Arab riots of 1938, the place has become one of the most beautiful National Parks in the country.